

Nr 45

Utlåtande i anledning av väckta motioner om obligatoriskt civil- äktenskap.

Första lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 161 i första kammaren av herr *Geijer, Lennart, m. fl.* samt nr 191 i andra kammaren av fröken *Bergegren m. fl.* I motionerna, som är likalydande, föreslås »att riksdagen måtte besluta att hemställa till Kungl. Maj:t att frågan om hur ett obligatoriskt civil-äktenskap skall utformas skyndsamt utredes samt att förslag till erforderliga lagändringar därefter förelägges riksdagen».

Motionerna har varit föremål för remissbehandling.

Motionerna

Sedan i motionerna inledningsvis erinrats om att ett antal präster inom svenska kyrkan nyligen till vederbörande statsråd riktat en fråga, om prästerskapets vigselplikt kan anses förenlig med samvetsfrihetens bud, anföres i motionerna följande.

Oavsett vilken personlig inställning man har till de av en del präster sålunda demonstrerade samvetsbetänkligheterna, har dock under senare år en så pass livlig offentlig debatt förekommit kring dessa frågor att åtminstone de yngre prästerna, innan de avlagt prästlöftet och tillträtt avlönade befattningar inom svenska kyrkan, borde ha gjort klart för sig i vilken grad lagens föreskrifter komme att bilda ett för dem oöverkomligt hinder. Därmed är icke sagt att icke samvetsbetänkligheterna kan vara av allvarlig natur.

Förhållandet mellan stat och kyrka håller nu på att utredas, men det anses allmänt att det kommer att ta lång tid innan utredningens arbete blivit slutfört. Man vet heller icke om utredningen alls kommer att syssla med dessa problem. Det förefaller därför som om man redan nu, utan att avvakta utredningens resultat, borde kunna vidtaga en åtgärd, som åtminstone i många fall skulle kunna befria de ifrågavarande prästerna från deras samvetsbetänkligheter, nämligen att besluta att alla äktenskap skall ingås genom borgerlig vigsel, såsom förekommer i andra länder. För dem som har behov därav skulle det givetvis finnas full frihet att genom en särskild ceremoni inom den kyrka eller det religiösa samfund man tillhör bekräfta det ingångna äktenskapet. I sådant fall borde det kunna stå prästerna fritt att efter sitt samvete avgöra om de anser sig kunna konfirmera äktenskapet. Om borgerlig vigsel göres obligatorisk bör i konsekvens härmed lysningsförfarandet ändras till ett av civil myndighet ombesörjt kungörelseförfarande.

Gällande bestämmelser m. m.

Bestämmelserna om *vigsel* återfinnes i 4 kap. giftermålsbalken. Äktenskap kan ingås antingen med kyrklig eller borgerlig vigsel. Valfrihet mellan de båda formerna föreligger så till vida, att kontrahenterna alltid äger erhålla borgerlig vigsel, så snart de över huvud taget är berättigade att ingå äktenskap. En sådan konstruktion plägar benämnas *fakultativt civiläktenskap*.

Kyrklig vigsel äger rum inom svenska kyrkan eller inom annat trossamfund. Rätt till vigsel inom svenska kyrkan föreligger, om de trolovade eller en av dem tillhör svenska kyrkan. Kyrklig vigsel inom annat trossamfund än svenska kyrkan kan ske, om Kungl. Maj:t medgivit att vigsel må förrättas inom samfundet samt de trolovade eller en av dem tillhör samfundet. Sådan vigselrätt har tillerkänts flertalet av de i Sverige förekommande trossamfundet.

Beträffande *förrättare av kyrklig vigsel* gäller att till vigsel inom svenska kyrkan äger de trolovade välja vilken präst inom kyrkan de önskar men att endast präst i församling, av vilken endera är medlem, är skyldig att viga. Inom annat trossamfund förrättas vigsel av den som är behörig därtill enligt Kungl. Maj:ts förordnande.

Med *borgerlig vigsel* kan, såsom ovan angivits, äktenskap ingås oavsett om de trolovade ägt erhålla kyrklig vigsel eller ej.

Förrättare av borgerlig vigsel är, i stad lagfaren ledamot av magistraten eller, i stad där magistrat ej finnes, kommunalborgmästaren samt på landet landsfiskal eller, i vissa fall, särskilt förordnad vigselförrättare. Borgerlig vigselförrättares behörighet och skyldighet att viga är begränsad till hans tjänstgöringsområde, men skyldigheten är ej beroende därav att någon av de trolovade har sitt hemvist inom tjänstgöringsområdet. Beträffande landsfiskal, som är bosatt i stad, gäller dock att han är behörig att förrätta vigsel jämväl inom staden men att han ej är skyldig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans distrikt.

Beträffande själva *vigselceremonien* föreskrives, att de trolovade, som skall vara samtidigt tillstädes inför vigselförrättaren, skall inför denne avge sitt ja och samtycke till äktenskapet samt att kontrahenterna därpå skall av vigselförrättaren förklaras för äkta makar. I övrigt skall lända till efterrättelse, vid vigsel inom svenska kyrkan föreskrifterna i kyrkohandboken, vid vigsel inom annat trossamfund dess kyrkobruk och vid borgerlig vigsel de bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar.

Vigsel skall i regel föregås av *lysning*, varom gives bestämmelser i 3 kap. giftermålsbalken. Lysningen förrättas av kyrkliga befattningshavare och sker som regel i den församling, där kvinnan är kyrkobokförd. Om mannen ej är kyrkobokförd i samma församling skall han, då lysning sökes, förete intyg (äktenskapsbetyg) om vad kyrkoböckerna i hans församling innehåller angående hans behörighet att ingå äktenskap. Äktenskapsbetyget

kungöres i kyrkan i mannens församling och gäller i två månader. Vid begäran om lysning skall prästen i lysningsförsamlingen undersöka om några hinder mot äktenskapet föreligger. Denna hindersgranskning sker genom att prästen granskar kyrkoböckerna och i vissa fall kräver särskilda intyg. Befinnes hinder ej föreligga utfärdar prästen lysningssedel, som genom utfärdarens försorg kungöres i kyrkan tre söndagar i rad. Har lysning fullbordats och har hinder icke i vederbörlig ordning anmälts eller eljest blivit kunnigt, har prästen att då så begäres utfärda lysningsbevis. Efter lysningen skall vigsel ske inom fyra månader. Överskrides denna tid måste ny lysning ske.

I förevarande sammanhang må nämnas att obligatoriskt civiläktenskap tillämpas i Frankrike, Belgien, Holland, Schweiz och Tyskland. Fakultativt civiläktenskap förekommer i England, de flesta delstaterna i USA samt i de nordiska länderna.

I Danmark gäller i fråga om prästs vigelskyldighet att präst i danska folkkyrkan kan neka att viga frånskild. Han kan också, om han av religiösa grunder anser sig icke kunna eller böra förrätta vigsel, hänskjuta till biskopens avgörande huruvida han bör befrias från att förrätta vigseln. Enligt norsk lag är präst i statskyrkan eller föreståndare för dissenterförsamling, när det strider mot hans samvete, icke pliktig att viga om någon av kontrahenterna är frånskild och den tidigare maken lever. I finsk lag finnes ej motsvarande bestämmelser.

Historik

Enligt 1734 års lag fordrades för ingående av äktenskap med fullständiga rättsverkningar att kyrklig vigsel ägt rum. I denna lag avsågs endast vigsel förrättad av svensk präst enligt svenska kyrkans ritual. Den främmande kristna trosbekännare genom kungörelsen den 24 januari 1781 tillerkända religionsfriheten innebar emellertid även rätt för dem att låta sig viga av sina präster och med sina ceremonier. I följd av ett utav kommerskollegium den 27 maj 1782 för mosaiska trosbekännare utfärdat reglemente ansågs även dessa kunna ingå äktenskap enligt sina religiösa bruk.

En borgerlig form för äktenskaps ingående blev införd under senare delen av 1800-talet genom särskilda författningar, nämligen förordningen den 20 januari 1863 angående giftermål mellan kristen och mosaisk trosbekännare, förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning samt förordningen den 15 oktober 1880 angående äktenskaps avslutande i visst fall inför borgerlig myndighet. Enligt dessa författningar hade civiläktenskapet huvudsakligen karaktären av s. k. nödciviläktenskap. Den borgerliga formen kunde användas, allenast då den kyrkliga av en eller annan anledning ej var tillåten; blott för särskilda undantagsfall fanns valfrihet dem emellan.

Genom *lagen den 6 november 1908 om äktenskaps ingående* inträdde en genomgripande förändring beträffande tillåtligheten av borgerlig vigsel. Enligt nämnda lag blev den borgerliga formen tillgänglig för alla, och i det vida övervägande flertalet fall kunde kontrahenterna välja mellan denna och kyrklig vigsel. Rörande prästs åliggande med avseende å kyrklig vigsel stadgades, att de som önskade ingå äktenskap skulle äga välja den präst inom kyrkan de själva åstundade; dock att skyldighet att viga allenast ålåg präst i den församling, där mannen eller kvinnan hade sitt hemvist. Den borgerliga myndighet, inför vilken äktenskap kunde ingås, var, i stad magistraten eller lagfaren ledamot av denna och på landet kronofogden i orten.

I proposition (nr 2) till *1908 års riksdag* med förslag till lag om äktenskaps ingående övervägde departementschefen införande av obligatoriskt civiläktenskap men avvisade en sådan reform under hänvisning till främst praktiska svårigheter för dess genomförande. Bl. a. framhölls, att en sådan ordning skulle fordra att i varje kommun fanns en behörig vigselförrättare men att det ej var tillrådligt att åt någon av då befintliga kommunala myndigheter överlämna uppdraget att förrätta giftermål. Någon lagbestämmelse, enligt vilken präst skulle kunna befrias från honom eljest åvilande vigsel-skyldighet, fann departementschefen ej påkallad.

I en vid samma års riksdag i anledning av förenämnda proposition i andra kammaren väckt motion (nr 234) framlades förslag om införande av obligatoriskt civiläktenskap. Motionärernas huvudsakliga skäl därför synes ha varit att genom en sådan ordning likartade regler skulle komma att gälla för alla medborgargrupper. Vidare hemställdes i motionen om sådan ändring i det framlagda förslaget, att vigsel på landet skulle förrättas av kommunalnämndens ordförande eller vid förfall för denne nämndens vice ordförande. Till stöd för sistnämnda yrkande anfördes i huvudsak, att den i propositionen föreslagna ordningen i praktiken skulle leda till att befolkningen i glesbygderna av ekonomiska och praktiska skäl skulle lämnas utan möjlighet att anlita den borgerliga formen för äktenskaps ingående.

Motionen avstyrktes av lagutskottet (utl. nr 30) och vann ej någondera kammarens bifall.

Jämväl *lagen den 12 november 1915 om äktenskaps ingående och upplösning* byggde på principen om fakultativt civiläktenskap. Kretsen av borgerliga vigselförrättare utvidgades med avseende å städerna på det sätt, att i stad, där magistrat ej fanns, ordföranden i den stadens styrelse blev behörig att förrätta vigsel. Beträffande landsbygden infördes den bestämmelsen att, där Konungen så medgav för visst område, Konungens befallningshavande ägde förordna särskild vigselförrättare. Ej heller i nu ifrågavarande lag intogs någon bestämmelse, enligt vilken präst kunde befrias från skyldighet att viga.

Under förarbetena till 1915 års lag upptog *lagberedningen* frågan om obligatoriskt civiläktenskap till övervägande och anförde därutinnan:

Från rättslig synpunkt är äktenskapet att anse såsom ett rent borgerligt förhållande. Onekligen skulle det äga ett visst värde, att denna åskådning komme till klart uttryck även så, att den enda lagliga formen för äktenskaps ingående vore en rent borgerlig akt. Ingen bleve då till följd av sin religiösa övertygelse utestängd från en valrätt, som tillkomme andra, och den stundom mötande föreställningen att samhället erkände två slags äktenskap, vilka ej hade samma förbindande karaktär, kunde ej av lagen hämta ett förment stöd.

Å andra sidan får emellertid ej förbises betydelsen därav att staten bereder sina medlemmar frihet att välja den av de båda historiskt givna formerna för äktenskaps ingående, som kontrahenterna i varje fall finna mest tilltalande. Därigenom lärer det viktiga intresset bäst befordras att äktenskapet av dem, som inträda däri, fattas såsom något verkligt värdefullt och att ej någon av motvilja för de med giftermål förenade formaliteterna låter bestämma sig att leva i fri förbindelse. Att i vårt land nödvändigheten att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet skulle för många bli ett kännbart tvång, synes ej kunna betvivlas. Vål har antalet borgerliga giftermål avsevärt ökats efter det 1908 års lag trädde i kraft. Men även om antagas må att stegringen skulle varit än större, därest landsbygdens befolkning haft lättare tillgång till borgerliga giftermålsförrättare, visar statistiken oförtydligt, att det övervägande flertalet av vårt folk alltjämt föredrager den kyrkliga vigseln. Bleve hos oss den borgerliga formen obligatorisk, skulle säkerligen ett stort antal kontrahenter önska att erhålla en kyrklig välsignelse av sitt äktenskap. Särskilt på vår mångenstädes glest befolkade landsbygd bleve det förordat med omgång och kostnader att sålunda vid äktenskaps ingående anlita både prästen och den borgerliga myndigheten. Erinras må ock att, såsom i propositionen till 1908 års riksdag framhölls, allmänt obligatoriskt civiläktenskap hos oss näppeligen kan införas, med mindre tillika så ordnas, att i varje kommun finnes en behörig myndighet för giftermåls förrättande — en organisationsfråga, som — — — för närvarande icke torde kunna lämpligen lösas.

Beredningen fortsatte:

Det förtjänar även uppmärksammas att hos oss icke finnes någon motsvarighet till de stridigheter mellan olika kyrkosamfund eller mellan stat och kyrka, som i främmande länder kunnat åberopas till stöd för systemet med obligatoriskt civiläktenskap. I vårt land råder ej den religionssplittring och ofördragsamhet med olika tänkande att påbjudandet av en utav alla konfessionella skiljaktigheter oberoende, ensamt giltig form för äktenskaps ingående kan vara av hänsyn därtill erforderligt. Ej heller har här försports någon sådan kamp mellan den kyrkliga och den borgerliga uppfattningen om villkoren och formen för äktenskaps ingående, som annorstädes, särskilt i Tyskland, varit en huvudsaklig anledning till att staten fräntagit kyrkosamfunden all vigselbehörighet. Den svenska kyrkan, vilken de flesta svenska medborgare tillhöra, är organiserad såsom statskyrka, och de i riket förefintliga främmande trossamfunden ställa sig villigt statens lagar till efterrättelse. Den frihet, de av gammalt åtnjutit, hava de icke missbrukat; de hava fastmer uppträtt så att deras funktionärer kunnat av staten anlitas för fullgörande av vissa allmänna uppgifter, däribland även den att förrätta vigsel med laga verkan. Där civiläktenskap är allmänt obligatoriskt, torde ock städse, vid införandet av denna form för äktenskaps ingående, del motsatta systemet med obligatorisk kyrklig vigsel varit rådande. Utan exempel lärer däremot vara att lagstiftningen i ett land, där kyrklig vigsel varit blott fakultativ, övergått till att göra civiläktenskapet allmänt obligatoriskt.

Lagberedningen framhöll i denna del avslutningsvis, att efter antagandet av 1908 års lag ej från statskyrkligt håll någon önskan uttalats, att den svenska kyrkans präster måtte befrias från den skyldighet att viga, som efter kontrahenternas val enligt lagen ålåg dem.

I frågan rörande vilken myndighet som borde ombesörja lysningen anförde lagberedningen:

Då lysningen numera måste anses äga en uteslutande borgerlig karaktär, kunde det ifrågasättas, huruvida icke den nya lagstiftningen borde anförtro bestyret därmed åt borgerliga myndigheter och förlägga kungörandet till annat ställe än kyrkan. Särskilt kunde det synas lämpligt att så förfores i de fall, då det blivande äktenskapet är avsett att ingås i borgerlig form. I de främmande länder, där obligatoriskt civiläktenskap är infört, är också lysningsförfarandet överlämnat åt civil myndighet, och kungörandet sker genom anslag inom vederbörande kommun eller på annat därmed jämförligt sätt. I våra grannländer Danmark och Norge har prästerskapet icke heller någon befattning med lysning för de undantagsfall, då civiläktenskap där förekommer; hindersprövningen verkställs av borgerlig myndighet, och lysning sker i Danmark på tinget, varemot i Norge i förevarande fall lysning icke äger rum. Jämväl ett av finska lagberedningen år 1908 upprättat förslag till lag om ingående av äktenskap inför borgerlig myndighet, vilket avser att införa den borgerliga formen såsom valfri jämte den kyrkliga, låter för det fall, att äktenskapet skall ingås i förstnämnda form, lysningen ombesörjas av borgerlig myndighet och kungörandet ske genom anslag inom vederbörande kommun.

Frågan, vilken myndighet skall erhålla uppdraget att ombesörja lysningen, sammanhänger på det närmaste med det sätt, varpå anteckningar föras över befolkningens personliga förhållanden. Sådana anteckningar hava sedan gammalt inom den kristna kyrkan förts av dess prästerskap och särskilt kommit till användning vid rannsakingen om äktenskapshinder. På senare tider har dock i många främmande länder införts en särskild s. k. civilregistrering, anpassad uteslutande efter det borgerliga samhällets behov och ombesörjd av civila tjänstemän. Det är i allmänhet sådana civila registerförare, som i länder med obligatoriskt borgerligt äktenskap fått sig uppdraget att ombesörja lysning och förrätta vigsel. Hos oss har ett dylikt register icke kommit till stånd; de av prästerna förda kyrkoböckerna äro fortfarande de enda anteckningar av ifrågavarande slag som finnas. Tid efter annan har väl inrättandet av ett civilregister blivit bragt på tal; men nu förevarande revision av bestämmelserna om lysning kan uppenbarligen icke ställas i beroende av den särskilt till sina ekonomiska konsekvenser vittutseende frågan om överflyttande å borgerlig myndighet av prästernas befattning med den allmänna personregistreringen. Lagförslaget har måst byggas på förutsättningen att denna registrering fortfarande liksom hittills innefattas i kyrkoböckerna. Dessa böcker, vilka föras med synnerlig fullständighet, äro de förnämsta källorna för inhämtande av upplysning, huruvida mot ett ifrågasatt äktenskap möter laga hinder. Det är därför helt naturligt att hindersprövningen och i samband därmed lysningens utfärdande i övrigt förläggas till den myndighet, som har kyrkobokföringen om hand. En annan ordning skulle medföra omgång och besvär för såväl kontrahenterna som vederbörande myndigheter. Då härtill kommer att prästerna på ett synnerligen mönstergillt sätt fullgjort sina åligganden med avseende å äktenskaps-

lysningar, har beredningen ansett att prästerna fortfarande böra vara lysningsförrättare, evad kontrahenterna taga kyrklig eller borgerlig vigsel.

Det är emellertid i prästernas egenskap av kyrkobokförare som ifrågavarande värv överlämnas åt dem. Att bestyret med lysningen skulle genom att uppdragas åt prästerna förlora sin rent borgerliga karaktär och bliva att reglera genom föreskrifter av kyrkolags natur, kan sålunda icke ifrågasättas. Ombesörjandet av lysningen blir en av de flera borgerliga sysslor, vilka prästerna hava sig ålagda. Dit hör redan nu till viss del kyrkobokföringen, som i mycket tjänar rent borgerliga ändamål; så skola i böckerna upptagas även de, som icke tillhöra svenska kyrkan, och anteckningar göras om förhållanden, vilka övervägande eller uteslutande tjäna det borgerliga samhällets intressen. Dit hör tydligen ock lysningen till äktenskap mellan dem, som ej kunna erhålla eller ej vilja begagna sig av vigsel inom svenska kyrkan.

Varder en gång prästernas befattning med den allmänna personregistringen överflyttad på civila tjänstemän, böra tvivelsutan dessa även handhava lysningsförfarandet. Ett sådant utbyte av prästerliga lysningsförrättare mot borgerliga kan ske utan någon rubbning av de grunder, å vilka förslaget vilar.

Jämväl i anledning av den proposition till 1915 års riksdag, varigenom förslag till 1915 års lag förelades, framfördes motionsvis (II: 187) krav på att det inom varje kommun skulle finnas minst en borgerlig vigselförrättare, så att möjligheterna att erhålla borgerlig vigsel blev desamma som beträffande kyrklig sådan; den borgerliga vigseln borde ej få draga större kostnader och åstadkomma mer besvär och längre resor m. m. än den kyrkliga vigseln.

I sitt av riksdagen i hithörande delar godkända utlåtande (nr 32) hänvisade *lagutskottet* till den i förslaget öppnade möjligheten att förordna särskild vigselförrättare.

I den år 1920 antagna *giftermålsbalken* upptogs de nu ifrågavarande stadsgangena oförändrade, dock att landsfiskal i stället för kronofogde blev behörig att på landet förrätta vigsel.

Dissenterlagskommittén berörde i sitt år 1949 avgivna betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. (SOU 1949: 20) i korthet frågan om obligatoriskt civiläktenskap. Kommittén förklarade, att den för sin del var övertygad om att det icke för det dåvarande fanns anledning att göra borgerlig vigsel till enda legala form för äktenskaps ingående. Kommittén anförde därefter:

Statistiska uppgifter angående vigslar åren 1925, 1935 och 1945 utvisa att antalet vigslar uppgick till resp. 34 419, 51 306 och 64 280 och att de kyrkliga vigslarna utgjorde resp. 93,5, 92,7 och 94,2 %. Dessa siffror tyda på att den kyrkliga vigseln har en så stark förankring i folket, att det otvivelaktigt skulle vara ett alltför radikalt ingrepp att genom införandet av obligatoriskt civiläktenskap framtagna den kyrkliga vigseln dess rättsverknningar. Då de borgerliga vigslarna utgöra en så liten del av det totala antalet vigslar, synes det därför i nuvarande läge icke motiverat att införa obliga-

toriskt civiläktenskap. Det bör beaktas att i många fall, då äktenskap nu ingås mellan medlemmar av inomkyrkliga trossammanslutningar, borgerlig vigselförrättare anlitas därför att kontrahenterna önska att deras ingångna förbindelse efteråt skall i en eller annan form bekräftas av en frikyrkopastor och att på grund härav den kyrkliga vigseln är för dem mindre väl lämpad. Därest vigsel förrättad inom trossammanslutningar legaliseras, är det därför sannolikt att antalet borgerliga vigslar skulle komma att icke oväsentligt påverkas härav.

För den stora majoritet, som uppenbarligen fasthåller vid kyrkans vigsel, skulle det betyda en onödig omgång om civiläktenskapet bleve obligatoriskt. Införandet av ett tvång att alltid anlita en borgerlig vigselförrättare måste för dem, som icke vilja avstå från en religiös akt vid äktenskapets ingående, te sig som en synnerligen opraktisk ändring av den nu gällande ordningen. Så länge kyrkan är förenad med staten och dess präster fylla viktiga samhällseliga funktioner, förefaller det också rimligt att den kyrkliga vigseln skall vara en av staten erkänd form för äktenskaps ingående. Därtill kommer att det religiösa momentet vid vigseln enligt dissenterlagskommitténs uppfattning måste anses bidra till att bevara helgden kring äktenskapets ingående och att stärka den äktenskapliga gemenskapen.

I *remissbehandlingen av kommitténs betänkande* uttalades av domkapitlet i Härnösand, som i likhet med kommittén avvisade tanken på obligatoriskt civiläktenskap, att införandet av en sådan ordning skulle påskynda samhällets sekularisering och bidra till underminerande av äktenskapets helgd. Domkapitlet i Karlstad och Lund samt Sveriges yngre prästers förbund uttalade samma mening. Juridiska fakulteten i Uppsala hävdade däremot, att det principiellt riktiga var att helt särhålla det civilrättsliga äktenskapet från det kyrkliga, så att det förra tillerkändes civilrättsliga verkningar men det kyrkliga äktenskapets rättsverkningar fick bero av varje samfunds inre rätt. Det borgerliga äktenskapets ingående borde göras till en registreringsakt av rent civil natur utan kyrklig medverkan.

I proposition (nr 100) till 1951 års riksdag med förslag till religionsfrihetslag uttalade *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, att frågan om obligatoriskt civiläktenskap numera syntes ha i huvudsak teoretiskt intresse.

I anledning av nämnda proposition väcktes i andra kammaren två motioner (nr 487 och 496), vari frågan om obligatoriskt civiläktenskap togs upp och utredning angående införande av en sådan ordning påyrkades. I båda motionerna var utgångspunkten, inom vilka trossamfund vigsel borde få förrättas.

I den förra motionen framhölls att, om den civila sidan av äktenskaps ingående alltid hade formen av en förrättning inför borgerlig myndighet, de religiösa samfunden och deras vigselförrättare skulle befrias från vissa civila bestyr, som var främmande för deras egentliga uppgift. Några betänkligheter kunde då ej heller möta emot att lämna de olika trossamfunden full frihet i fråga om den religiösa vigselförrättningen. I den senare motionen anfördes bl. a. följande:

Det kan emellertid starkt ifrågasättas, om icke den riktiga lösningen av berörda spörsmål vore införande av obligatoriskt civiläktenskap, en utväg som från inflytelserikt frikyrkokåll sedan lång tid tillbaka ofta anbefallts. På denna väg skulle en väsentlig förenkling kunna ernås i lagstiftningen utan minskad respekt för äktenskapets rättsliga innebörd. Genom civiläktenskapets införande skulle rättssamhället lagstifta om det som behöver lagstiftas om på detta område och ingenting annat. Staten torde icke böra befatta sig med de högtidliga former, i vilka medborgarna önska omgiva äktenskaps ingående, exempelvis ceremonier av religiös karaktär.

Acceptera statsmakterna denna lösning, måste det förutsättas, att formaliteterna vid civiläktenskaps ingående för att eliminera praktiska olägenheter särskilt på landsbygden begränsas till det minimum, som erfordras för att tillgodose civilrättens krav.

I fråga om vem som lämpligen borde förrätta borgerlig vigsel anfördes i motionen:

Det synes önskvärt, att de nuvarande funktionärerna vid borgerlig vigsel, vilka såsom rättsväsendets tjänare av psykologiska skäl knappast kunna anses som de utan vidare lämpligaste samhällsrepresentanterna för en dylik uppgift, vid införande av obligatoriskt civiläktenskap utbytas mot funktionärer, som äro mera lämpade att fylla de rent formella funktioner det då kan bli fråga om.

I utlåtande (nr 1) i anledning av förenämnda proposition och i samband därmed väckta motioner uttalade *särskilda utskottet*, såvitt nu är i fråga, att det icke fann påkallat att begära någon utredning om införande av obligatoriskt civiläktenskap. Enligt utskottet var det uppenbart att — så länge kyrklig vigsel begagnades i så stor omfattning som de statistiska uppgifterna gav vid handen — de gällande reglerna om äktenskaps ingående utgjorde ett enklare och mera praktiskt system än ett obligatoriskt civiläktenskap. Därtill kom, framhöll utskottet, att den gällande ordningen tillgodosåg den enskildes valfrihet och hade anknytning till rådande folksed. Beträffande den borgerliga vigseln framhöll utskottet såsom önskvärt, att sådana åtgärder vidtogs att denna vigsel kom att ske på ett sätt som motsvarade vigselns vikt och betydelse för kontrahenterna samt att särskilt sörjdes för en utökning av antalet vigselförrättare genom att vid sidan av de i lagen angivna behöriga vigselförrättarna även andra lämpliga personer med stöd av bestämmelserna i giftermålsbalken blev utsedda. I reservation till utlåtandet yrkades bifall till förenämnda utredningsyrkanden. Vid ärendets behandling i kamrarna stannade dessa i olika beslut, varför frågan om utredning om införande av obligatoriskt civiläktenskap föll.

I utlåtande år 1959 (nr 16) har *första lagutskottet* berört frågan om obligatoriskt civiläktenskap. I anledning av två, vid nämnda års riksdag väckta motioner (I: 37 och II: 53) om utredning rörande prästs skyldighet att viga fränskild yttrade utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande:

Åtskilligt talar [alltså] för antagandet att en uppmjukning av prästs vigselnskyldighet icke kan i någon form genomföras inom ramen för nu gällande lagstiftning utan att spörsmålet härom för att kunna lösas måste upp-

tagas i ett vidare sammanhang. Då motionerna icke har en så vidsträckt syftning anser utskottet icke erforderligt att nu ingå närmare härpå men vill ändock framhålla den möjlighet till lösning som erbjuder sig, därest obligatoriskt civiläktenskap införes. Underlag för en så genomgripande reform synes emellertid ännu ej föreligga och krav härpå har ej heller på senare tid rests från deras sida, vilka begär uppmjukning av vigselplikten. Erinras bör vidare om det föregående år inledda vittomfattande utredningsarbetet, avseende förhållandet mellan stat och kyrka. I den mån framdeles en omgestaltning av relationerna mellan stat och kyrka kommer till stånd måste även vigselpliktens fortbestånd eller omfattning beröras härav.

Slutligen må i förevarande sammanhang nämnas att *polisberedningen* i sitt betänkande nr 6, avgivet den 31 augusti 1963, föreslagit att vid den tillämnade omorganisationen av åklagar- och polisväsendet uppgiften att förätta borgerlig vigsel skall, i den mån denna uppgift fortfarande skall ankomma på befattningshavare inom ifrågavarande verksamhetsgrenar, tilläggas polischef.

Förslag till ändring av 4 kap. 3 § giftermålsbalken

Efter framställning av 1953 och 1957 års kyrkomöten har inom justitiedepartementet av *hovrättspresidenten Björn Kjellin* utarbetats en *promemoria med förslag till ändrad lydelse av 4 kap. 3 § giftermålsbalken*. Utredningen utmynnar i förslag att första stycket i berörda lagrum skall få följande innehåll: »Till vigsel inom svenska kyrkan kunna de trolovade anlita den präst inom kyrkan som de själva åstunda och som därtill är villig. De äga erhålla vigsel i församling endera tillhör av präst som därtill förordnas.» Det sålunda framlagda förslaget innebär alltså att vigselkyldigheten lyftes bort från den enskilde prästen och i stället lägges på den prästerliga organisationen.

I promemorian framhålles att frågan om obligatoriskt civiläktenskap i det berörda sammanhanget lämnats åt sidan. Enligt utredningsmannen synes denna fråga, som även skulle aktualisera problemet om frikyrkosamfundens vigselrätt, för kyrkans del knappast kunna behandlas, innan pågående utredningar om förhållandet mellan stat och kyrka resulterat i praktiska förslag. Övervägandena har därför i promemorian begränsats till att avse villkoren för erhållande av kyrklig vigsel och skyldigheten att förätta sådan vigsel. Emellertid framföres i promemorian spörsmål som har intresse jämväl i förevarande sammanhang. Sålunda anföres bl. a. följande i fråga om en möjlig utväg att minska konflikthanledningarna på hithörande område.

Under nuvarande förhållanden ingås den största delen av alla äktenskap, även omgiften medräknade, med kyrklig vigsel. Det är då en självklar konsekvens härav att också äktenskap, som kan anses mindre väl förenliga med kyrklig uppfattning om äktenskapet, ingås i denna form. Det är emel-

lertid sannolikt att, om den borgerliga vigseln anlätades i ökad omfattning, en större del av just dessa äktenskap skulle ingå i sådan form. En jämförelse mellan proportionerna av borgerlig och kyrklig vigsel i olika delar av landet torde visa att det relativa antalet borgerliga vigslar är större i Stockholm än på någon annan plats. Den torde å andra sidan vara särskilt låg på landsbygden. Det kan finnas anledning tolka dessa siffror så att de särskilda, mera ordnade och högtidliga former som finnes för borgerlig vigsel i Stockholm gjort denna vigselform mera uppskattad och anlita. Det synes sannolikt att om länsstyrelserna, såsom lagen möjliggör, mera allmänt med Kungl. Maj:ts medgivande förordnade särskilda borgerliga vigselför rättare och kommunerna ordnade lämpliga lokaler för detta ändamål, den borgerliga vigselformen skulle bli mera anlita. Även mera allmänna skäl härför än de i denna promemoria särskilt diskuterade torde kunna anföras.

Vid *remissbehandlingen av promemorian* har några remissinstanser fört fram tanken på obligatoriskt civiläktenskap. Enligt justitiekanslersämbetet är införande av obligatoriskt civiläktenskap den radikala lösningen på hit hörande problem. Ämbetet anför:

I den mån konflikthanledningarna icke kunna på annat sätt tillfredsställande lösas, aktualiseras — — — frågan om införande av obligatoriskt civiläktenskap. Såsom utredningsmannen framhållit har visserligen denna fråga nära samband med resultatet av de pågående utredningarna om förhållandet mellan stat och kyrka; något avgörande hinder mot en närmare undersökning av frågan redan nu synes emellertid de nämnda utredningarna icke innebära.

Socialdemokratiska kvinnoförbundet förordar, i stället för utredningsmannens förslag, att frågan om obligatoriskt civiläktenskap skyndsamt utredes.

Enligt domkapitlet i Skara stift kan det bli nödvändigt att införa obligatoriskt civiläktenskap. Då emellertid underlättandet av tillgången till kyrklig vigsel enligt domkapitlet är av betydelse för kyrkans möjlighet att nå ut med sin förkunnelse om äktenskapet till största möjliga antal människor, anser domkapitlet ej förenligt med kyrkans ansvar inför sin uppgift att kräva sådant äktenskap, innan andra tänkbara vägar prövats. Domkapitlet i Luleå stift anför, att obligatoriskt civiläktenskap måste te sig som utslag av omotiverad radikalism, så länge ett så övervägande antal av svenska medborgare väljer den kyrkliga formen för ingående av äktenskap. Enligt Stockholms domkapitel är frågan om prästs vigselskyldighet av sådan betydelse att ställning till den slutliga lösningen måste tas i ett större sammanhang, exempelvis i samband med utredningen om förhållandet mellan stat och kyrka.

Några remissorgan har även berört vad utredningsmannen yttrat om åtgärder för att göra den borgerliga vigseln mera anlita. Justitiekanslersämbetet understryker sålunda vad utredningsmannen därutinnan anført. Familjerättskommittén framhåller önskvärdheten av att tillgång finns till

lämpliga vigselförrättare och värdiga lokaler för borgerlig vigsel samt att dröjsmål, uppståndelse och ledsamheter ej må orsakas av svårigheter att få vigselförrättare. Enligt Ensamma föräldrars förening synes kyrklig vigsel på många håll vara den enda form för ingående av äktenskap som står till buds, om parterna inte vill eller kan undvika konflikten genom långa och kostsamma resor. Föreningen anser därför rättvisan kräva att borgerliga vigselförrättare och vigsellokaler ställs till förfogande i avsevärt större omfattning än nu är förhållandet.

Innevarande års kyrkomöte har i anledning av motion i ämnet för sin del antagit det i förenämnda promemoria upptagna förslaget till ändrad lydelse av 4 kap. 3 § giftermålsbalken (kyrkomötets skrivelse nr 11).

Remissyttrandena

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från *familjerättskommittén, 1958 års utredning kyrka—stat, Stockholms rådhusrätt, domkapitlen i Visby och Stockholm* samt *statistiska centralbyrån*. Härjämte har tillfälle att avgiva yttrande över motionerna beretts *Sveriges frikyrkoråd*.

Utredningen kyrka—stat samt *statistiska centralbyrån* har förklarat sig icke kunna taga ställning till motionärernas förslag. *Övriga remissinstansers* yttranden går i avstyrkande riktning.

Familjerättskommittén uttalar, efter redogörelse för vad som tidigare förekommit i saken, följande:

De skäl som lagberedningen anförde mot införande av obligatoriskt civiläktenskap och som i allt väsentligt motiverade dissenterlagskommitténs ståndpunkt i frågan synes alltjämt vara gällande. Enligt statistiken har under senare år antalet borgerliga vigslar uppgått till endast omkring sex procent av antalet ingångna äktenskap. Antalet borgerliga vigslar utgjorde år 1955 6,38 %, 1956 6,33 %, 1957 6,08 %, 1958 6,20 %, 1959 6,07 % och 1960 5,89 % av antalet ingångna äktenskap. Den kyrkliga vigseln har sålunda en mycket stark tradition. Den i motionerna förordade ordningen skulle otvivelaktigt innebära ökad omgång och besvär för det stora flertalet. Att införa en sådan ordning endast för att nå en lösning av frågan om prästs vigselnskyldighet bör därför enligt familjerättskommittén ej ifrågakomma. Men ej heller i övrigt föreligger för närvarande enligt familjerättskommitténs mening skäl för en utredning av frågan om obligatoriskt civiläktenskap.

Stockholms rådhusrätt hänvisar till direktiven för 1958 års utredning kyrka—stat och finner skäl antaga, att utredningen kommer att upptaga jämväl frågorna om statskyrkoprästs vigselplikt och om obligatoriskt civiläktenskap. Rådhusrätten finner det visserligen sannolikt, att utredningens arbete kommer att pågå under lång tid men ifrågasätter starkt, huruvida anledning finnes att nu bryta ut en detalj av det problemkomplex utred-

ningen har att behandla. Mot ett sådant förfarande talar enligt rådhusrätten jämväl det förhållandet, att efter särskild utredning förslag numera framlagts till ändrad lydelse av 4 kap. 3 § giftermålsbalken.

Domkapitlets i Visby majoritet framhåller, att med hänsyn till den kyrkliga vigselns starka ställning i samhället konsekvenserna av den ifrågasatta reformen är svåra att överblicka. Man vet sålunda icke, påpekar domkapitlet, om kyrkan genom reformen kommer att beredas större möjlighet att hävda sin äktenskapsuppfattning bland folket eller om kyrkans vigsel kommer att betraktas som en bisak och reformen därigenom kommer att leda till ett ytterligare undergrävande av äktenskapets helgd. Enligt domkapitlets uppfattning skulle ett genomförande av det ovan nämnda förslaget till ändring av 4 kap. 3 § giftermålsbalken praktiskt taget eliminera de konflikt-situationer som föranlett det av motionärerna framlagda förslaget.

En ledamot av domkapitlet har tillstyrkt bifall till motionerna.

Jämväl *domkapitlet i Stockholm* erinrar om förslaget till ändring av reglerna om prästs vigselkyldighet samt hänvisar till sitt yttrande däröver, vari domkapitlet anförde:

Med hänsyn till den akuta och tillspetsade situation, som numera uppstått i fråga om vigselkyldighet för präst, vill domkapitlet förorda, att det i promemorian framlagda förslaget till lösning av denna svåra fråga genomföres, dock endast som en interimistisk lösning.

Andra förslag till lösning av frågan ha nämligen även framkommit. Utan att taga ställning vill domkapitlet som exempel nämna: att obligatoriskt civiläktenskap införes, att ansvaret lägges på den enskilde prästen (danska lösningen) eller att äktenskapet anses ingånget, när lysning avkunnats tre gånger utan att jäv anmälts. Med all säkerhet kunna nya beaktansvärda förslag förväntas framkomma, därvid måhända erfarenheter från andra länder även kunna tillgodogöras.

Frågan är i varje fall av sådan betydelse, att ställning till den slutliga lösningen måste tagas i ett större sammanhang, exempelvis i samband med utredningen om förhållandet mellan stat och kyrka.

Domkapitlet finner på grund av vad sålunda anförts, att den av motionärerna begärda utredningen f. n. ej bör komma till stånd.

Sveriges frikyrkoråd anser, att frågan om obligatoriskt civiläktenskap bör prövas utifrån de förändrade förhållanden som föreligger efter religionsfrihetslagens tillkomst. Det förefaller emellertid rådet nödvändigt att vinna en längre tids erfarenhet av denna lags verkningar, innan behovet av en ändrad lagstiftning kan bedömas.

1958 års utredning kyrka—stat anför:

Det ankommer [således] icke på 1958 års utredning kyrka—stat att avgiva utformade förslag till lösning av särskilda spørsmål, som har samband med frågan om förhållandet mellan staten och svenska kyrkan. Utredningen, som har att i olika frågor sammanställa material för ett ställningstagande i annan ordning, måste dock givetvis härvid genomgå skilda tänkbara lösningar och vid sin behandling av dessa även taga ställning till olika avgränsnings-spørsmål.

Såsom konstitutionsutskottet anfört aktualiserar kyrkans och kyrkliga myndigheters befattning med civila förvaltningsuppgifter bl. a. frågor rörande vigsel. Vid sin behandling av hithörande spörsmål kommer utredningen även att upptaga frågan om obligatoriskt civiläktenskap. Härmed sammanhänger också andra frågor, varmed utredningen har att taga befattning, exempelvis lysningsförfarandet och folkbokföringen. Att inom utredningen utbryta frågan om obligatoriskt civiläktenskap till särskild behandling synes icke stå i överensstämmelse med utredningens direktiv.

Utredningen erinrar avslutningsvis om den nyligen verkställda utredningen om prästs vigselkyldighet samt om det i samband därmed framlagda förslaget till lagändring.

Statistiska centralbyrån, som påpekar att den ej har sådana erfarenheter på hithörande område att den kan yttra sig i den av motionärerna framförda huvudfrågan, anser beträffande lysningsförfarandet, att pågående utredning rörande folkbokföringsväsendet bör avvaktas.

Utskottet

Enligt gällande rätt ingås äktenskap med kyrklig eller borgerlig vigsel. Valfrihet mellan de båda formerna föreligger så till vida att kontrahenterna alltid äger erhålla borgerlig vigsel så snart de över huvud taget är berättigade att ingå äktenskap.

I förevarande motioner hemställes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning om hur ett obligatoriskt civiläktenskap skall utformas samt framläggande därefter av förslag till erforderliga lagändringar i berört hänseende. Till stöd härför åberopas i motionerna huvudsakligen, att införandet av obligatoriskt civiläktenskap skulle befria vigselkyldig präst från de samvetsbetänkligheter, vari han i vissa fall kan råka, då kyrklig vigsel begäres.

Såsom framgår av ovan lämnad redogörelse har frågan om obligatoriskt civiläktenskap tagits upp vid flera tillfällen och från skilda utgångspunkter. Under senare tid har den diskuterats bl. a. i samband med religionsfrihetslagens tillkomst. Under den sålunda förda debatten synes det icke ha gjorts gällande annat än att äktenskapet från rättslig synpunkt är att anse som ett rent borgerligt förhållande. Med utgångspunkt härifrån har stundom hävdats att en rent borgerlig akt borde vara den enda lagliga formen för äktenskaps ingående. Vidare har framhållits att en regel om obligatoriskt civiläktenskap skulle bäst överensstämma med principen om religionsfrihet. Mot obligatoriskt civiläktenskap har å andra sidan invänts, att borgerlig vigsel förekommer i relativt få fall, medan den kyrkliga vigseln har stark anknytning till rådande sedvänja. Än vidare har framhållits att det för dem, som önskar kyrklig medverkan vid äktenskaps ingående, skulle framstå som en onödig omgång att jämväl behöva anlita borgerlig myndig-

het. Därjämte har betonats att det rådande systemet lämnar vederbörande full frihet att, om han så önskar, välja borgerlig vigsel.

Såsom redan nämnts ingås i vårt land äktenskap med borgerlig vigsel i ett relativt ringa antal fall. Detta förhållande torde emellertid ej kunna tolkas som ett direkt uttryck för allmänhetens principiella inställning till de båda vigsselformerna. Det kan nämligen antagas, att man i många fall av yttre, praktiska skäl väljer den kyrkliga formen; i varje församling finnes i regel tillgång till kyrklig vigsselförrättare, medan borgerliga sådana finnes att tillgå på ett betydligt mindre antal platser. Vidare kan det antagas att den kyrkliga formen är mera attraktiv av den anledningen att vigselceremonien vid kyrklig vigsel vanligen får en värdigare inramning än som kan erbjudas vid borgerlig vigsel. Slutligen torde i förevarande sammanhang böra framhållas, att den kyrkliga formen för vigsel mången gång torde väljas av ren traditionsbundenhet och utan närmare överväganden.

Även om således frekvensen av kyrkliga vigslar ej kan användas som en direkt mätare på medborgarnas inställning till en vigsselform, som inrymmer religiösa moment, synes det emellertid uppenbart, att den kyrkliga vigseln alltjämt har en stark förankring hos allmänheten. Detta förhållande ävensom den omständigheten, att den gällande ordningen lämnar vederbörande frihet att välja borgerlig vigsel om han så önskar, ger enligt utskottets mening vid handen att frågan om övergång till ett system med obligatoriskt civiläktenskap för dagen ej framstår som ett problem, vilket är i behov av en snar lösning. Ej heller synes vad motionärerna anfört därom, att statskyrkoprästs vigselskyldighet stundom kan leda till vissa komplikationer, vara av sådan beskaffenhet att man enbart av den anledningen nu bör upptaga frågan om obligatoriskt civiläktenskap till närmare övervägande. På denna fråga, som är av stor principiell och praktisk betydelse, bör anläggas mera allmänna synpunkter. Härvidlag bör 1958 års utredning kyrka—stat uppmärksammas. Väl ankommer det icke på denna utredning att framlägga konkreta förslag, men den kommer, som ovan antecknats, att taga upp ett flertal spörsmål som rör kyrkans och kyrkliga organs befattning med civila förvaltningsuppgifter, såsom frågor rörande vigsel, lysningsförfarandet och folkbokföringen. I samband därmed kommer utredningen, enligt vad den uppger, att även beröra frågan om obligatoriskt civiläktenskap. Enligt utskottets uppfattning bör de delresultat och det material, som utredningen sålunda kan komma att redovisa, vara tillgängligt innan slutlig ställning tages till frågan om särskild utredning rörande obligatoriskt civiläktenskap bör komma till stånd. På grund härav och med hänsyn till vad utskottet i övrigt anfört i saken anser sig utskottet icke kunna i nuvarande läge förorda den av motionärerna påyrkade utredningen.

I förevarande sammanhang finner emellertid utskottet det angeläget att framhålla vikten av att de båda vigsselformerna gives faktisk likställighet. Härutinnan är det betydelsefullt att tillgång finnes till lämpliga borgerliga

vigselförrättare. Därest länsstyrelserna, såsom lagens bestämmelser möjliggör, mera allmänt med Kungl. Maj:ts medgivande förordnade särskild vigselförrättare, skulle säkerligen ovan påtalad olägenhet i flera fall kunna undanröjas. Kravet på faktisk likställighet mellan de förekommande vigselformerna synes vidare fordra att värdiga lokaler kan ställas till förfogande även vid borgerlig vigsel. Så synes för närvarande vara fallet endast i magistratsstäderna, medan man på andra platser torde få åtnöjas med enkla kontorslokaler. En ändring härutinnan borde enligt utskottet kunna åstadkommas utan alltför stora anordningar. I sammanhanget må slutligen nämnas att familjerättskommittén, enligt vad numera är bekant för utskottet, inom en snar framtid kommer att framlägga betänkande, vari bl. a. föreslås att lagfaren domare i underrätt skall kunna tilläggas uppgiften att vara borgerlig vigselförrättare.

Under hänvisning till det ovan anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 161 och II: 191, icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 november 1963

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Per-Olof Hanson, Arvidson, Erik Svedberg, fröken Mattson, herrar Ferdinand Nilsson, Hilding och Wikner;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, fru Boman, herrar Östrand, Svensson i Vä, Keijer, fröken Bergegren, herrar Zetterberg och Martinsson.

Reservation

av fröken *Mattson*, fröken *Bergegren* och herr *Martinsson*, vilka ansett att femte stycket i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Även om således — — — (lika med utskottet) — — — en snar lösning. Vad motionärerna anfört därom att statskyrkoprästs vigselkyldighet stundom kan leda till vissa komplikationer synes, hur betydelsefullt detta än kan vara, ej heller vara av sådan beskaffenhet att man enbart av den anledningen nu bör upptaga frågan om obligatoriskt civiläktenskap till närmare övervägande. För den av motionärerna begärda utredningen talar å andra sidan det förhållandet, att eftersom äktenskapet ur rättslig synpunkt är en rent borgerlig angelägenhet det är inkonsekvent att en religiös ceremoni som icke bör vara bindande för annat än kontrahenternas samveten gives en juridisk innebörd, som mången gång icke står i överensstämmelse med det

religiösa samfundets lära. Mot förslaget om utredning kan måhända invändas att en sådan icke f. n. bör ske, därför att detta problem i viss mån även kommer att tas upp av 1958 års utredning kyrka—stat. Som motionärerna framhållit torde dock avsevärd tid förflyta innan utredningen kan vara färdig med sitt omfattande uppdrag, och det kunde därför synas angeläget att detta specialproblem togs upp till granskning i en särskild utredning. Då emellertid 1963 års kyrkomöte antagit ett förslag till ändring av giftermålsbalken i syfte att i någon mån eliminera vissa konfliktproblem i samband med prästs vigelskyldighet, synes det utskottet som om man först borde avvakta vad detta förslag kommer att leda till. Härefter torde förutsättningar föreligga att taga ställning till huruvida särskild utredning rörande den i motionerna upptagna frågan bör komma till stånd.»